పి ర దౌ సి

ఫిరదౌసి

నవయుగ కవిచక్రవర్తి

జి. జాషువ

బుక్‌లవర్సు ప్రైవేటు లిమిటెడ్

గుంటూరు :: హైదరాబాద్

పునర్ముద్రణ 1961

మూల్యం
1–25

శ్రీ లక్ష్మీ ప్రెస్
గుంటూరు-2

కథాసంగ్రహము

ఒకనాఁడు గజినీమామూదు నిండుకొలు వుండి, పారసీక కవులలోఁ ప్రథమగణ్యుం డనఁబరగు పిరదౌసి కవిని రావించి షానామా యను గ్రంథమును (రాజచరిత్ర) రచించి తన కంకితము చేసినచోఁ బద్యమున కొక్క దీనారము (బంగారునాణెము) నొసంగెద నని వాగ్దానము చేసె. అంత నక్కవి సమ్మతించి గ్రంథరచనమున కుద్యమించి, ముప్పది సంవత్సరములు శ్రమపడి యరువదివేల పద్యములు వ్రాసి ముగించి, రాజసభామధ్యమునఁ బఠించి, సకల కవి పండిత జేగీయమాన మయిన తన కవితా నైపుణ్యమును బ్రకటించి గ్రంథమును ఏలి కర్పించి స్వగృహమునకుఁ బోయె. అనంతరము రాజుగారే కారణముననో బంగారమునకు మాఱు వెండినాణెములను బుత్తెంచిరి. చిరకాల సంవర్ధమానంబగు నాశాగేహంబు విచ్ఛిన్నం బగుటఁ గవివరుం డెంతయు వగచి, రాజును నిందించుచుఁ గొన్ని పద్యములను వ్రాసి పంపె.

అంత భూభర్త యాగ్రహించి కవినిఁ బట్టి చంపుడని భటుల కాజ్ఞ సేయ పిరదౌసి సతీసుతసమేతుఁడై గజినీ విడిచి స్వగ్రామమయిన తూసు పట్టణముఁ జేరి తలదాఁచుకొన నిశ్చయించి, బహు ప్రయాసతో నరణ్యములు నిర్గమించి కతిపయ వాసరంబులకు పారసీకము చేరి నివసించుచుండె. కవి హననోద్యుక్తుఁ డయిన మహమ్మదు సామంతరాజులు సేయు హితోపదేశమున శాంతి వహించి, కవి ఋణము దీర్చుకొనఁ దలఁచి యొకనాఁ డఱువది వేల దీనారము (బంగారునాణెము) లుష్ట్రముపై నిడి వీరభటుల కర్పించి కవి కొసంగుడని పనిచె. కాని ప్రయోజన మేమి? ధనము తూసుపట్టణము తూర్పుగవినిఁ బ్రవేశించెను. కవి శవము పడమటి గవినుండి ప్రేతభూమికిఁ గొంపోఁబడెను.

అంత రాజభటులు హేమరాశిని కవి యిల్లు సేర్చి పిరదౌసి కుమార్తెను పరిగ్రహింపు మని ప్రార్థింప, "నాతండ్రిని నిరంతరము దుఃఖపెట్టిన నీచమైన ధనమును నేను ముట్టను" అని యామె నిరాకరించె. ఈ ఘోరవార్తను విని

మహమ్మదుగా రెంతయుఁ జింతించి, యేతద్ధనముతో తూసుపట్టణమున పిరదౌసి పేర నొక సత్రశాల గట్టించెను. దాని చిహ్నములు నేఁడును గలవు. కాని యిం దొకరికి కీర్తియు, నొకరి కపకీర్తియుఁ దక్కినది. ఇద్దఱును గాలగర్భమునఁ గలసిపోయిరి. తారతమ్యము లింతియ.

కృతిపతి ప్రశంస

బ్రహ్మకులమున గల యన్వవాయములను
రాణఁ జెన్నారు శ్రీ సింగరాట్కులమునఁ
బ్రథితయశుఁడైన మల్లపరాజుగారు
ప్రభవమందెను గొనములు పరిమళింప.

ఆ రమ్యకీర్తిశాలికిఁ
గోరికలు ఫలింప ముద్దుఁగొమరుఁడు లక్ష్మీ
నారాయణుండు పుట్టెఁ బ
యోరాశికిఁ బూర్ణహిమమయూఖుండు బలెన్.

తాలిమి మేల్మి సౌమ్యయి సదా వదనంబు నలంకరింపఁగా
నాలుకమీఁద సత్యవచనంబు నివాసముసేయ, దొడ్డ యి
ల్లాలగు జ్ఞానమాంబిక ప్రియంబునఁగొల్వ, సుఖాంబురాశిలో
దేలుచు నా గుణాఢ్యుఁడు ప్రతీతి వహించు సుధీజనంబులన్.

నా ముద్దుల కృతికన్యా
యీ మంగళమూర్తి జీవితేశుఁడుగా; ని
త్యామోద కుసుమ విసరము
మోమున వికసింప నంకమున నుండగదే!

అనుకూలుండగు నీమనోహరుని నామాంకంబు దిగ్దేశ్వరా
డ్జన జిహ్వాంచల సీమలన్నిలుపు మాచంద్రార్కమున్ జారిపో
వని నీ జవ్వన మస్మదాంధ్ర విషయ ప్రాగ్దేశ దీపంబుగా
మని భాషాలలితాంగి కూఁత యిడుమమ్మా! కావ్యకన్యామణీ!

— జి. జ్ఞా ఘ వ,

కృతజ్ఞత

ఫిరదౌసి ఇన్ని కూర్పులు వడయుటకు దెలుఁగువారి యాదరాభిమానములే కారణములు. అందలి గుణాగుణములు సిద్ధహస్తులగు కవి పండితులచేతఁ బెక్కుమాఱులు విమర్శింపఁబడినవి. విస్తరభీతిచే వాని నిట నుదాహరింపనైతిని. రసగ్రహణ పారీణులగు నాంధ్ర విశ్వకళాశాలా గ్రంథ నిర్ణాయక సభవారు దీని నింటరుమీడియెటు విద్యార్థులకు 1940 సం॥ వఱకును బఠనీయ గ్రంథముగా నిర్ణయించి, నన్నెంతయుఁ బ్రోత్సహించిరి. వారికి నేను కృతజ్ఞుఁడను. దీని తృతీయ ముద్రణావసరమును, సంభావణ వశంబున నెఱింగి, పరిపూర్ణ ద్రవ్యసహాయ్యమొసఁగి నాకు దోడ్పడినవారును, నా ఖండకావ్యములను రెండు భాగములనుఁ దమ మాతాపితల కంకిత మిప్పించి, ముద్రింపించుచు నన్నాదరించిన దాతలును, గుంటూరు వాసులును, న్యాయవాదులు నగు మ. రా. శ్రీ ఏకా దండయ్య పంతులుగారి యవ్యాజ ప్రేమమునకును వారి మహోదార స్వభావమునకును హృదయపూర్వక నమస్కార సహస్రముల నర్పించుచున్నాను.

తమకు నంకితమైన గ్రంథమును దిరుగ
నచ్చువేయించి యిచ్చువా రరు దనంగ
స్వార్థమును వీడి, యిట్లు పరాంకితమగు
కబ్బమును ముద్రవేయించు ఘనులు గలరె.

— జి. జాషువ.

పిరదౌసి

ప్రథమాశ్వాసము

మును గజనీమహమ్మదుఁ డభూత పరాక్రమశాలి, వీరవా
హినుల బలంబుతోఁ బదియు నెన్మిదిమాఱులు కత్తిదూసి చి
క్కని రుధిరంబులో భరతఖండము నార్ద్రి మొనర్చి సోమనా
థునిఁ బెకలించి, కైకొనియెఁ దొమ్మిదివన్నెల రత్నరాసులన్.

బంగారు నాణెముల్ బస్తాల కెత్తించి
మదపు టేన్గులమీఁద బదిలపఱచి
లేఁతపచ్చలు నేఱి గోతాలఁ గుట్టించి
లొట్టిపిట్టలమీఁద దిట్టపఱచి
కురువిందమణులను కుంచాల గొలిపించి
పరువుటెద్దుల బండ్లపై నమర్చి
మొలక వజ్రముల జాలెలఁబోసి కూర్పించి
గుఱ్ఱాల మూఁపుల గుస్తరించి

పదియు నెనిమిది విజయరంభల వరించి
గాంగజలమున నెత్తుటికత్తి గడిగి
సర్వము హరించి హిందుదేశంబు విడిచి
గజనిమామూదు గజనీకిఁ గదలిపోయె.

కులుకుంబూఁత పసిండి కుడ్యములపై గుట్టాణిముత్యాలు బచ్చలు జెక్కించి, చిరత్నరత్నఖచిత స్తంభంబు లెత్తించి, మేడలు గట్టించి, మసీదుల న్నిలిపి, దుష్టస్వాంతుఁడై పెంపునం గొలువయ్యోన్ దనసింహపీఠిక ననుంగుం బత్నులుప్పొంగఁగన్.

భారతక్షోణిఁ గల్గు దేవస్థలములు
చెదరి గజనీపురాన మసీదులయ్యె ;
నిప్పటి మసీదు లేరూప మెత్తఁగలవొ
కాల మెఱుఁగును, ధారణీగర్భ మెఱుఁగు

హిందువుల దోర్బలము నాశ్రయించి బ్రతుకు
ద్రవ్యసంపద, తురక భూధవునిఁ జేరి
కాఁపురం బుండె నతని ఖడ్గమును వలచి
సిరి నిజమ్ముగ వట్టి టక్కరిది సుమ్ము.

ఎందు జూచిన, దనకత్తి కెదురులేక
కోరినంత ధనమునకుఁ గొదువ లేక
దాయబలఁగంబులను గన్ను మూయనీక
యేలుబడి రాజ్యమునఁ జలాయించుచుండె.

నగరి మొగసాల నుండు గంధ ద్విపంబు
దంతముల మీఁద వ్రాయించెఁ దన చరిత్ర
దనరు దిగ్దంతుల పదాఱు దంతములకుఁ
గలుపుకొనఁబోలు విజయ సంగ్రామ సంఖ్య.

ఒక్కొక్క వీరభటునకు
నిక్కంబగు నతని యుద్ధ నిపుణత్వంబున్
జెక్కించి యిచ్చె నీలపు
టక్కరములతోడ బిరుదు టడిదంబులపై.

వడిగల సేనాపతులను
కడాని శాలువలతోడఁ గంకణములతో
గడియింపరాని పచ్చల
పిడికిళ్ళ బహూకరించె విద్వత్సభలన్.

తన కావించిన యుద్ధయాత్రల కమర్త్యత్వంబు గల్పింపఁ గో
రినవాఁడై యల పారసీక సుకవిశ్రేణీ శిరోభూషణం
బనఘుండౌ పిరదౌసి నామకవి నాహ్వానించి యొడ్డోలగం
బున నుద్గ్రంథము సేతకై యొసగె గర్పూరంపు తాంబూలమున్.

ఓ కవివర్య! నీ సుకవితోజ్జ్వల వాఙ్మయ పుణ్యభూమిలో
నాకుఁ గృతి ప్రధానసదనంబు రచింపుము శాశ్వతంబుగన్
మా కులభూషణంబులగు, మానవనాథుల గావ్యగేహ ది
వ్యాకృతులం బొనర్పుము చిరాయురుపేతులఁజేయు మిద్దరన్.

కవినిఁ గన్న తల్లిగర్భంబు ధన్యంబు ;
కృతినిఁ జెందువాఁడు మృతుఁడు గాఁడు ;
పెరుగుఁదోటకూర విఖ్యాత పురుషులు
కవిని వ్యర్థజీవిఁగాఁ దలంత్రు.

తమ్మిచూలి కేలుఁదమ్మినిఁ గల నేర్పు
కవి కలంబునందుఁ గలదు గాన
నీశ్వరత్వ మతనికే చలామణి యయ్యె ;
నిక్కువముగఁ బూజనీయుఁ డతఁడు.

క్షణము గడచిన దాని వెన్కకు మఱల్ప
సాధ్యమే మానవున కిలాచక్రమందు ?
దాఁటిపోయిన యుగములనాఁటి చరిత
మరలఁ బుట్టింపఁ గవియ సమర్థుఁ డగును.

ఒక్కొక్క పద్దియంబున
కొక్కొక బంగారు రూక యొసఁగెదను కవీ !
మక్కామసీదుతో డని
వక్కాణించెన్ మహా సభామధ్యమునన్.

మానవేంద్రుని సత్యవాగ్దానమునకు
హృదయగోచర మగుచు వర్ణింపరాని
యద్భుతావేశ మంగంబు నాక్రమించె
స్వాంతమునఁ దోఁచె నూత్న నిసర్గకవిత.

పారసీక గ్రంథ భండారముల నెల్ల
గదలించి తీయని పదము లేఱి
వ్యంగ్యవాచ్యార్థ మహాంభోనిధానంబుఁ
దరిచి ముత్యములు రత్నములుఁ గూర్చి
లలితంబులైన యలంకారముల నెల్లఁ
బొరలించి మేలైన సరకు లెత్తి
దిరిసెనపుంబూవు కరణి ముద్దులు గారు
శయ్యావిలాసంబు సంతరించి

శాసనము లన్ని పరికించి సకలరాజ
చరితలం దింత సత్యంబు జాఱనీక
ఆర్యసన్నుత షాహనామాభిధాన
భాసురగ్రంథరచన కుపక్రమించె.

వాని డెందంబు సోఁకిపోవని తలఁపులు
వాని కనుసన్నఁ దలలు వంపని యుపమలు
వాని కలమునఁ గులుకుఁ జూపని పదములు
మందునకు లేవు నాఁటి వాఙ్మయమునందు.

వసుధ శాసింపఁగల సార్వభౌముఁ డగును
ధీరుఁడగు, భిక్షకుం డగు, దీనుఁ డగును
దుఃఖితుం డగు నిత్యసంతోషి యగును
సత్కవి ధరింపరాని వేషములు గలవె?

తెలుఁగుఁ గవిత్వపుంజిగి, విదేశపుఁ గైతలచెన్ను, ద్రావిడే
యుల కవనంబులోని పసయుం బొసఁగన్ రచియించుచుండె గే
వల రసబంధురంబగు ప్రబంధము, సర్వపదార్థ ధర్మముల్
దెలియఁ దదంతరాంతరవిలీనతఁ గొండొకపిచ్చివానిగన్.

అంత నొకనాటి రాత్రి నిజాలయమునఁ
బుష్పశయ్యను బవళించి ముమ్మరముగ
ముసరుకొనివచ్చు తలఁపు గుంపులను, రసము
బొందుచేయుచుఁ గన్నులు మోడ్చియుండ.

ఆకాలంబునఁ బారసీకసతులం దాకారరేఖాగుణ
శ్రీకిం బట్టపురాణియైన యొక రాజీవాక్షి యేతించి నా
యాకూతంబు ఫలించునే? కవివరేణ్యా! నీకు నారూప మం
గీకారంబగునే? యటం చడుగసాగెం బ్రౌఢవాగ్వైఖరిన్.

చెలువము సౌరభంబు వెదచిమ్మెడు లేఁతగులాబిమొగ్గకున్
దులయగు నాదు జవ్వనము దోసిటఁ బట్టి భవత్పదాంబుజం
బులకడ నిల్చితిం బ్రణయపూజకు వేళ యతిక్రమించె నీ
కులసతి నయ్యెదం గవితకున్ జిరకాలము తల్లి నయ్యెదన్.

ముద్దరాల, నంతిపురుల నుండెడిదానఁ
దెగువ బూని, సిగ్గు తెరలు చీల్చి
బయలుపడిన నాదు పావన స్నేహంబుఁ
జెప్పనేల పారసీక కవికి?

తనువెల్లన్ బులకింపఁ జిత్తమున నుత్సాహంబు రెట్టింప, నం
గన కెంగేలు గ్రహించి, ప్రేమరసదిగ్ధంబైన వాల్చూపునన్
గని, యాశ్లేష మొనర్చినన్ గఱకుబాణంబొండు డెందాన గ్రు
చ్చినయట్లయ్యె; నతండు త్రుళ్ళిపడిలేచెం గంపితాంగంబునన్

హృద్యకావ్యరచన నేకాగ్రత వహించి
కళవళంబు లేని కవి మనస్సు
గాలి కెదురు గట్టు కాచగోళంబయ్యె
గండు చేఁప దాఁకు కమల మయ్యె.

నరుని సుఖదుఃఖముల ముందు నడచివచ్చు
నీడలే స్వప్నములు సుమ్ము నిశ్చయముగ
కాలచక్రంబు గంభీర గమనమందు
దాఁగికొని యెన్ని యెన్ని చిత్రములు గలవొ ?

అతఁడా రాతిరి కన్నుమూయక తదీయ స్వప్నవృత్తాంత మ
ద్భుతమైనన్ దలపోయుచుండెనపు డంభోజాప్తుఁడున్దూర్పుఁ గొం
డతలన్ గుంకుమచల్లెఁ బశ్చిమగిరిన్ భస్మచ్ఛవిన్ జంద్రుఁడున్
మృతుడై వ్రాలె నభస్సునం దణఁగిపోయెం దారకాగోళముల్.

క్రమ మొప్పన్ సులతానుమేడల నగరా మ్రోసె, నాహూతనా
దముల న్నిండె మశీదు, లాష్కరుల స్కంధావారమం దాట గు
ఱ్ఱము కెంజూలు విదల్చి హేషలిడెఁ, బిర్దౌసీకవీంద్రుండుఁ గా
ల్యములన్ దీర్చి వసించె నింటిమొగసాలన్ మేలిపీఠంబునన్.

అపుడొక పారసీకుఁడు రయంబున వచ్చి సలాము చేసి తొ
ట్రుపడు నెలుంగుతోఁ గవివరుల్ దయసేయుఁడు తత్క్షణంబ మీ
విపులసుఖైకసాధము గుభిల్లునఁ గూలిన దమ్మగారు వ్రా
సి పనిచి రంచు నిచ్చెఁ దనచే నొక యుత్తరమున్ వినమ్రుఁడై.

వత్సరత్రయంబు వయసువచ్చిన ముద్దు
కాలు సేతులుండి కదలు ముద్దు
పుత్ర నామకమున మొదటఁ బుట్టిన ముద్దు
మాననీయ! యింక మనకు లేదు.

అని తన భార్యామణి వ్రా
సిన కమ్మఁ బఠించి సుకవిశేఖరుఁ డపుడే
తన తూసునగరమునకుఁ బ
యనమయ్యె నయోమయ వ్యథాకులితమతిన్.

కొడుకు నెంజిలి హృదయంబుఁ గోయుచుండ
నన్నపానీయములు ముట్టఁడయ్యె నతఁడు;
కాలపురుషుండు దినదినాకారుఁ డగుచు
భావుకుని లీల నోదార్చి పోవుచుండె.

రెండేడులో సనినంతఁ జక్కని కుమార్తెన్ గాంచి సానందుఁడై
గండూషించె మనోవిచారము నలంకారంబులున్ జిన్నెలు
న్నిండం గావ్యము వ్రాయఁజొచ్చె మరల న్నిద్రాసుఖత్యాగియై
పండాకుంబలెనయ్యెఁ "బాపము" తనూప్రాబల్యరక్తచ్యుతిన్

ముదురుకోయిల కంఠమున నివాసము సేయు
కొసరింపుఁ గూఁతల గుట్టు దెలిసి,
ప్రతిపుష్పగంధగర్భముఁ జీల్చికొని వచ్చు
పిల్లగాడ్పుల జన్మవృత్త మరసి,
మేఘుంబు తెరచాటు మెఱపు బోగముసాని
మోసగింపుల యర్థమును గ్రహించి,
శరధినాయకుని క్రొన్నురువు పిల్లల తీఱు ✓✓
బడిలేని యాటల భావ మెఱిఁగి,

ముగ్ధమోహన సౌందర్యపూర్ణయైన
ప్రకృతి రమతోడ స్నేహభావమున మెలఁగి
ముప్పదేఁడులు సర్వాంగ పుష్టి మెఱయఁ
గబ్బము రచించె పిర్దౌసి కవివరుండు.

కృతి ముగియించి యాఘ్నను మహీపతి దర్శన మాచరించి సం
గతి వివరించినన్ నృపతి, గడ్డము దువ్వుచు మందహాస వా
సితముఖుఁడై "భళీ! సుకవిశేఖర! యెల్లి సభాంతరస్థ పం
డితుల సమక్షమందునఁ బఠింపుము ర" మ్మని పంపెనాతనిన్

అనుమానం బిసుమంత లేని మదితో, నంభోనిధానంబు నీఁ
దినవానింబలె, హేమసమ్మిళితకీర్తిన్ గాంచు కౌతూహలం
బున, లజ్జావతియై స్వయంవర సభాభూమిం బ్రవేశించు ము
గ్ధనుబోల్గ్రంథముఁ జంకబెట్టుకొని యాస్థానంబు డాయంజనెన్

మేలిమి పీడకుండు కరి మ్రింగి వెలార్చిన వెల్గపండులన్
బోలి నృపావలంబమున బొజ్జలు పెంచిన పెద్దపెద్ద దా
డీల తురుష్కపండితుల ఠీవికిఁ దావలమైన కొల్వు గ
ర్వాలసదృక్కులంగనుచు నాతఁడుచొచ్చెఁ దదంతరాళమున్.

ఎలనవ్వు నెమ్మొగంబునఁ
గులుకం గృతినందు పెండ్లికొడు కాఘ్నను భూ
తలనాథుఁ డపుడు కౌతూ
హలియై చనుదెంచి గద్దియను వసియించెన్.

అనతినంది సొంపు తడియారని షష్టిసహస్రపద్యసం
దానితమైన గ్రంథము ముదంబున విచ్చి పఠింపసాగె సు
ల్తానుల రాజ్యపాలన విధానము తండ్రి సబక్తజీను ము
న్నీనిన లేటికొమ్మఁ దనియించుటలాదిగలట్టి ఘట్టముల్.

కంపంబుగదురఁ జెంగట నిల్చు నొకసారి
యుక్కుపుప్పొడిరాలు యుద్ధభూమి
పులక లుప్పొంగఁ గన్నులఁ గట్టు నొకసారి
చెడుగురాజుల యేలుబడుల బొమ్మ
ఆనంద మొదవఁ బ్రత్యక్షించు నొకసారి
మగువల కడకంటి మంత్రశక్తి
దయ నిండిపాఱ బ్రదర్శించు నొకసారి
బక్కచిక్కిన పేదవాని బ్రతుకు

సున్నితంబైన కవి మనస్సున వసించు
కల్పనాశక్తి బహువిధగతుల మెఱయ
పాదుషాతోడ నతని దర్బారుసీమ
నంచితానంద జలనిధి ముంచితేల్చె.

పదముల పొందిక గుబ్బపుఁ
గదనున కెనవచ్చు పద్యగమనము రససం
పదయును స్వభావశబలత
కదలించె సభాంతరాళ కవుల మనంబుల్.

అరమోడ్పుఁ గనులు పులకిత
శరీరములు పొందుపఱచి సత్కవివరుఁ డా
తురకలదొర కొలువున కి
క్కురుమననీ కెలమి నేలుకొన మొదలిడియెన్.

ఆ సులతాను నోలగము నట్టు లొకానొక రాజలీవి ము
మ్మాసముతేలి గ్రంథము సమాప్తముఁజేసి యొసంగిపోయెఁ బి
ర్దౌసి నిజాలయంబునకుఁ దత్ఫలితంబుగ వెండినాణెముల్
బాస దొలంగి పంపె నరపాలుఁడు పండితు లేమి చెప్పిరో?

ఎన్నికొండలు గుండెలో గరఁగిపోయెన్ వార్ధిసంతానముల్
గన్నీరయ్యె, సమస్తలోకము నిరాకారస్థితిం బొల్చె ను
త్పన్నంబయ్యె విషాదమేఘపటలధ్వాంతౌఘమాశాలతల్
సున్నాలయ్యె నగాధకూపజలరాసుల్ దోఁచెఁ బిర్దౌసికిన్

ధనము మరలించి మానవేంద్రునకుఁ బంపి
పొరలుకొనివచ్చు దుఃఖంబుఁ దెరల నడుమ
నాకృతి వహించియున్న నిరాశవంటి
యుత్తరము వ్రాసె నిందాసహోక్తికముగ.

“ఓసుల్తాను మహమ్మదూ! కృతక విద్యుద్దీపముల్ నమ్మి యా
శాసౌధంబును గట్టికొంటి నది నిస్సారంపు టాకాశమై
నాసర్వస్వము దొంగిలించి నరకానం గూలిపోయెన్ వృథా
యాసప్రాప్తిగ నిల్చినాఁడ నొక దుఃఖాక్రాంతలోకంబునన్.

పూని ఖరాసికిన్ మనుజభుక్తి యొసంగెడు జాతిగుండె సు
ల్తానుల కస్మదీయ కవితాసుధఁ జిందిన పాతకంబు నా
పై నటనం బొనర్చినది వాస్తవ మిట్టి స్వయంకృతైక దో
షానలదగ్ధమై చనిన యర్థము నాకు లభింపఁబోవునే?

ఇంక విషాదగీతములకే మిగిలెన్ రసహీనమై మషీ
పంకము నాకలమ్మున నభాగ్యుడనైతి వయఃపటుత్వమున్
గ్రుంకె శరీరమం దలముకొన్నది వార్ధకభూత మీ నిరా
శాంకితబాష్పముల్ఫలములైనవి ముప్పదియేండ్ల సేవకున్.

ఒక్కొక పద్దియంబునకు నొక్కొక నెత్తురుబొట్టు మేనిలోఁ
దక్కువగా రచించితి వృథాశ్రమయయ్యెఁ గులీనుఁడైన రా
జిక్కరణిన్ మృషల్వులుకునే ? కవితాఋణ మీయకుండునే
నిక్క మెఱుంగనైతి గజనీసులతాను మహమ్మదగ్రణీ !

అల్లాతోడని పల్కి నా పసిఁడి కావ్యద్రవ్యమున్ వెండితోఁ
జెల్లింపన్ దొరకన్న టక్కరివి ; నీచేఁ బూజితుండైనచో
నల్లాకున్ సుఖమే ? మహమ్మదు నృపాలా ! సత్యవాక్యం బెవం
డుల్లంఘింపఁడొ వాఁడెపో నరుఁడు , ధన్యుండిద్ధరామండలిన్ .

హాయిగ నీయశస్సు వెలయంగల చక్కని మేడగట్టి దీ
ర్ఘాయువుఁ బోసినాఁడను త్వదన్వయవల్లికి వట్టిచేతులన్
బోయెద నంధకారమున మున్నిసుఖంబులఁ బ్రొద్దుగ్రుంకె రా
జా ! యికఁ దాండవించెద భయంకర ఖేదతమాలవాటికన్ .

చిరముగ బానిసీని నభిషేక మొనర్చితి మల్లెపూవు ట
త్తరు లొలికించి , మాయ జలతారున రాదుగదా పసిండి , యో
కఱకు తురుష్క భూపతి ! యఖండమహీవలయంబునందు , నా
శిరమునఁ బోసికొంటిని నశింపని దుఃఖపు టగ్నిఖండముల్ .

అలసట దీర్చుకొందును మహమ్మదు రాజులతో సమాధి శ
య్యలపయి ముప్పదేఁడుల ప్రయాసకు డెందము గందిబోయె ని
ర్మలమగు చిత్తశాంతి కిఁక మార్గములే దెనలేని పండు వె
న్నెల గురియించు నాకవిత నీకు లభించె నసత్యవాదికిన్."

కనులన్ గెంపు నటింప మైమఱపు హుక్కాఁద్రావు సుల్తాను, లే
ఖను వాల్చూపులతోఁ బఠించుకొని యాకంఠంబుగాఁ గ్రోధ మె
క్కిన వ్రేటుంగొను కోడె పెద్దపులిమాడ్కిన్ లేచి సేనాపతిన్ vv
గని పిర్దౌసినిఁ బట్టి చంపుఁడని యాజ్ఞాపించె నుద్దండతన్.

అక్కట! పండువంటి మరియాదకు నెక్కిన మీ కులీనతన్
దక్కువచేసి వ్రాసిన విధంబునఁ బద్దియముల్ ధ్వనించెడిన్
చక్కని మల్లికాసుమమునన్ జరియించి మదద్విరేఫముల్
ఱెక్కలురాచి యందు సవరింపఁగ జాలునె నీలివన్నెలన్?

నరపతి ప్రేమతో నొకతృణంబొ, కణంబొ యొసంగె; దానితో
గరము వహింప కిక్కరణిఁ గాఱులుకూయునె పారసీకుఁ; డె
వ్వరు రచియింపలే రితనిపాటి కవిత్వ మటంచుఁ బల్కుఁ జొ
చ్చిరి సభలోన నిచ్చకపు జీతము లందెడు పండితబ్రువుల్.

పాపము పండెనో కవిని బట్టి వధింపఁ దలంచి నాఁడుభూ
మీపతి బాసఁదప్పె; యుపమింపగరాని కృతఘ్నుఁడౌర! యా
శోపహతిన్గరం బుడుకుచున్న కవీంద్రుని వేఁడి రక్తధా
రాపతనం బమంగళకరం బనుచుండిరి ధర్మతత్పరుల్.

✓✓ రాజుతలమీఁద గవి కప్పురంబు చల్లె;
సుకవి తలమీఁద రాజు నిప్పుకలు విసరె
కొంద ఱేపుణ్యమో చేరుకొనియె ననిరి;
కొంద ఱేపాపమో కట్టికుడిపె ననిరి.

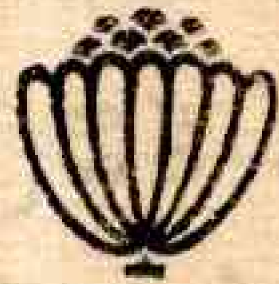
సరసకవిరాజపూజా
పరతంత్రుం డొకఁడు మిగుల వ్యాకులపడి యా
పిరదౌసికడకు వేగమ
యరగి మహమ్మదుని కరకుటానతి వినిచెన్.

✓✓ అరువది వేల దీన్నారము లస్త్రములై తుద కిట్లు కుత్తుకన్
దరుగుట కుద్యమించిన విధానము సర్వము నాలకింపగా
పిరదవుసీ ముఖాబ్జమునఁ బిన్నని నవ్వుదయించె మింట నీ
శ్వరుడు కలండొలేడొ యను సంశయమున్ దళుకొత్తె నెమ్మదిన్.

"కృతి యొక బెబ్బులింబలె శరీరపటుత్వము నాహరింప, శేషితమగు నస్థిపంజరము జీవలవంబున నూఁగులాడఁగా బ్రతికియుఁ జచ్చియున్న ముదివగ్గు మహమ్మదు గారి ఖడ్గ దేవతకు రుచించునా ? పరిభవవ్యథ యింతటనంతరించునా ?

VV ముత్యముల కిక్కయైన సముద్రమునను
బెక్కుమాఱులు మునుకలు వేసినాఁడ ;
భాగ్యహీనుఁడ ముత్యమ్ము వడయనయితి
వనధి నను మ్రింగ నోరు విచ్చినది తుదకు."

అనుచు విలిఖించె నొక పద్దియము మసీదు
గోడపయి నమ్మహాకవికుంజరుండు
వేగుబోక నమాజు గావింప వచ్చి
చదువుభక్తుల నెమ్మేను జలదరింప.

పి ర దౌ సి

ద్వి తీ యా శ్వా స ము

ఇనబింబంబు గతించె, బ్రాతవడిపోయె న్నింగియున్నేల, పొం
చిన క్రొంజీఁకటు లఱ్ఱుసాఁచి వెలిఁగించెన్ దారకాదీపముల్
మన దౌర్భాగ్య కవీశ్వరుం డపు డవేలంబైన నైరాశ్యమున్
వనితారత్నము వెంబడింపఁ బయనింపన్ జొచ్చె నుగ్రాటవిన్.

జలదంబు ల్నలుపెక్కి యాకసమునన్ సంచారముంజేసెఁభూ
లలనారత్నము స్నానమాడునని వేళాఘంటికల్ మ్రోసెఁ, గ్రొం
జలిగాడ్పుల్ చెలరేఁగి దేహమున నంటన్ గూండ్లలోఁ బండి కూ
నలపై ఱెక్కలుగప్పి కన్ను మలిపెన్ నానాశకుం తచ్ఛటల్.

తన కళ్యాణియుఁ గూఁతురున్ జటులకాంతారంబులం బాదచా
రిణులై వచ్చుట చూడఁజాలక కవిశ్రేష్ఠుండు వర్షించు వె
చ్చని కన్నీటికిఁ గారణంబగు మహీశమ్మన్యునిం బండ్లు నూ
ఱినయట్లంబరవీథియం దుఱిమియార్చెన్ గర్భిణీ మేఘముల్.

చిటిపాటి చినుకులు చిలుకరించెను గాని
కుంభవర్షంబును గురియలేదు ;
ఉఱుములఁ బలుమాఱు హుంకరించెను గాని
పిడుగుకైదువుల గుప్పింపలేదు ;
కడలేని మెఱపుతీఁగలు పెంచుకొనుఁగాని
నేత్రావరోధంబు నెఱపలేదు ;
చలిగాడ్పు మొలకల వెలువరించెను గాని
కసరి యీదరగాలి విసరలేదు ;

అతిరయంబున గగనంబు నాక్రమించి
బలిసి గద్దించి యటు నిటుఁ బరువులెత్తి,
తెలివి సెడి క్రమక్రమముగాఁ దేలిపోయె
గవి కుటుంబినిఁ గరుణించి కాఱుమొయిలు .

పకపక నవ్వుచు న్నభముపట్టునఁ దోఁచె ననంతకోటితా
రక ; లదియర్ధరాత్రము ; కరంబున బెబ్బులి వేఁటమాని కూ
రికి గుఱువెట్టుచుండెఁ బొదరిండ్లఁ బరుండి ; తమాలపల్లవ
ప్రకరము లంధకారమును రాజ్యముసేయఁదొడంగె నుమ్మడిన్ .

ఆనడికిరేయి భీకరకాననమునఁ
బయన మొనరించు కవి కుటుంబంబు నరసి
తారకాదివ్య నేత్ర పద్మములు విచ్చి
కాచి రక్షించుచుండె జగద్గురుండు.

వాఁగుల వంకలన్ గిరుల వన్యమృగంబుల సూదిఙాలయుం
దాగహనోగ్రభూములు నిజాంగనతో గమియించి పూర్వ ది
గ్భాగము తెల్లనై మలయవాయువు లల్లన వీవ నొందుచో
నాఁగి, భజింపజొచ్చెఁ బరమాత్మని మోహనపద్యపంక్తులన్.

VV విత్తనంబున మహావృక్షంబు నిమిడించి
సృష్టించి గారడీ సేయువాఁడ
కడుపులో శిశువును గల్పించి పదినెలల్
మోయించి యూపిరి వోయువాఁడ
సద్భక్తవరులకు సాక్షాత్కరించియు
నున్నచో టెఱిఁగింప కున్నవాఁడ
పాటమరింపకముందె పుష్ప సంతతులకు
వింతగా రంగులు వేయువాఁడ

చెలువమొప్పఁ బుడమి సృష్టించి మా కిచ్చి
అనుభవింపుఁ డనుచు నానతిచ్చి
నిలువ నీడలేక నిల్చిన కలవాఁడ!
కడుపునిండ నిన్నుఁ గన్నవాఁడ!

కుంకుమపంకముం బులుముకొన్నవి తూరుపుకొండ నెత్తముల్
పంకజబాంధవుం డరుణపాదముల న్నిగిడించె, మింట నే
ణాంకుఁడు చిన్నవోయి చరమాచలసానుతటంబు లెక్కె మై
జింకయుఁ దాను గడ్డిగఱచెన్, బెనుచీఁకటు లార్చె గాకులై.

సంజకెంజాయలో జలకంబు సవరించి
పఱతెంచు సూర్యబింబములోన
పదునాఱు దినముల పరువు వచ్చిననాఁటి
చంద్రుని ధవళహాసములలోన
పూలతోటలతోడ ముద్దుముచ్చట సెప్పి
చెఱలాడు మొలక తెమ్మెరలలోన
నీలమేఘంబుల నెఱియలలోఁ గుల్కి
పరువెత్తు మెఱపు గర్భములలోన

హాయిగాఁ బవ్వళించి బ్రహ్మాండములను
బల్కరించుచు నున్న దివ్యస్వరూప!
హృదయమును జీల్చి పూజ లర్పించుకొందు
నందుకొని పొమ్ము, వ్యవధి లేదనక రమ్ము.

గాలికిఁ దూఁగియాడు గిజిగానికులాయముఁ జూపి నాకు నీ
పోలిక లాత్మతోఁ గరఁగిపోసితి, ధన్యుఁడనైతి, కొండలం
దేలిన మబ్బులోన నెలుగెత్తి శరీరము పుల్కరింప, రా
గాలపనం బొనర్చితివి, యర్థముగా దెఱిఁగింపు మీశ్వరా!

అలసటలేక హోరుమని యార్చుచుఁ బాఱెడు నిమ్నహానదిన్
గులుకు తరంగమాలికలకున్ గిలిగింతలు పెట్టి ఫేనపం
క్తుల నటనావిలాసములకుం దలయూచుచు నేను మ్రొక్కినన్
గిలకిల నవ్వి నన్నుఁ దిలకింపని కారణమేమి దైవమా?

కరమున నీవు సున్నితముగా జికిలీ నొనరించి పుష్ప వ
ల్లరుల నలంకరించుచు దళంబులు మోడిచి వాడివత్తులై
తొరఁగిన వృద్ధపుష్పముల దుస్థితికిం గరుణించి యశ్రువుల్
గురిసితి వట్టి నీకనులలోన జెమర్చె నజాండభాండముల్.

ఆ నిదురించు పెద్దపులి యాస్యబిలంబున నెన్ని జంతువుల్
బోనములై యదృశ్యమయిపోయెనొ, రేపటి భుక్తికిన్ దయా
రైన మృగంబు లేపొదలయందవుగాము లెఱుంగ కింపుమై
మేనులువాల్చెనో, యెఱిఁగి మిన్నక చూచుచు నంగలార్తువా.

నాకుం దోడయి నిద్రమేలుకొనియుంట న్నీదు కన్గోనలన్ ✓✓
రేకెత్తెన్ జికురాకువన్నె లవి నిండెన్ బూర్వదిగ్భిత్తునన్
నీ కేకానుక లీసమర్థుఁడగు నీ నిర్భాగ్యు డీ దేహమున్
నీ కిత్తున్ దలవాల్చి పామ్మెలమిఁ దంద్రీ! నామనశ్శయ్యలన్.

నన్నుఁబోలు కోటి నరుల మృత్తికనుండి
వెలువఱింప శక్తి గలిగియుండి
నన్ను విడువలేక కన్నుమూయ వదేల?
యెట్లు తీర్చుకొందు నీ ఋణంబు?

ప్రకృతిపదార్థజాలములపై నుదయాస్తమయంబులందు నీ
యకలుషపాణిపద్మము రహస్యముగా లిఖియించిపోవు టొ
క్కొకసమయాన నేను గనుగొందునుగాని గ్రహింపఁజాల నెం
దుకు సృజియించినాఁడవొ ననున్ ఘనుఁడా! యసమగ్రబుద్ధిగన్.

మున్నొకనాఁడు నా కనులముం దొకసుందరి గానవచ్చి, య
త్యున్నత పర్వతాగ్రముననుండి గుభాలునఁ గూలఁద్రోసి పో
యె న్నను, నాఁటి దృశ్య మిపు డీ సులతానుని గాథలోన ను
త్పన్నముఁజేసి చూపితివి, దైవమ! నేఁటికి కన్ను విప్పితిన్.

ఈ విశ్వంభర నీ యనుగ్రహములో హిందోళముం బాడుకొం
చావంతేని యెఱుంగకున్నదిగదా న్యాయంబు నన్యాయమున్,
దేవా! యెక్కడి దీ ప్రశాంతగుణ? మాదిత్యుండు బ్రహ్మాండపుం
ద్రోవన్నిల్చునె, తెల్లవాఱునె, ప్రభూ క్రోధంబు నీకుండినన్.

కమలహితుఁడు పుడమిగల పదార్థములను
హేమరసముచే మొలాము చేసె,
నీకుఁ గోపమున్న నిన్న మొన్నటివంటి
వారలేని సుప్రభాత మగునె?

ఈ తొలికోడి కంఠమున నే యినబింబము నిద్రపోయెనో
రాతిరి, తూర్పుగొండ లభిరామము లైనవి, దీని వక్రపుం
గూఁతలమర్మ మేమి? కనుఁగొమ్మని యల్లన హెచ్చరించి ప్రా
భాతసమీర పోతములు పైకొనియెం దొలి సంజకానుపుల్.

√√ వేగురుఁజుక్కతో నిలిపివేసిన నీ రచియించు లేఖకుం
గాగితమైన యాకసమునన్ జిఱునవ్వులు గ్రుమ్మరించుచున్
డాఁగెదవేల యర్ధవదనంబున? యేమని వ్రాసికొంటివో
నాగతు లందులోనఁ గరుణానిధి! చిత్తము విహ్వలించెడిన్.

పిట్టలఁ బీచుపీచు మనిపించుచు వేఁగుబడంతి దోసిఁటన్
బట్టె గులాబిగుత్తుల, నభంబునఁ బుప్పొడి దుమ్ము రేఁగ నీ
విట్టి నిసర్గపూజలకు దృప్తి వహింతువొ ? నా స్తవంబులోఁ
బట్టముఁగట్టుకొందువొ ? కృపానిధి ! గుండెలు గుమ్మరించెదన్.

ఆగడపు మబ్బుశయ్యల నపరశిఖరి
బుడుతచంద్రుఁడు నిద్దురవోవుచుండె
ఈ చెఱువునీట నతని కుయ్యేలలు గట్టి
జోలపాడుచు నావంకఁ జూడవేమి ?

కులికిన స్వాతి మేఘములకుం దలయెత్తిన కాకిచిప్పలన్
నిలిచిన వానచిన్కులు మణిత్వముఁ దాల్చి సముద్రమందిర
స్థలుల నలంకరించినవి, స్వామి ! యనూహ్యములైన నీదు చే
తలకు నమస్కరింతును, గృతజ్ఞుఁడనయ్యెదఁ గ్రుంగిపోయెదన్.

గొలుసులు గట్టి నీవలనకుం బరువెత్తెడు నాదు దీన దృ
క్కుల నెదిరించి వచ్చినవి కొండలపిండులు కొమ్ములొడ్డి లో
యల నిదురించు నీముదురు టంధతమంబుల నీపదాంక ము
ద్రలు గమనింపఁజాలను పరాత్పర ! నాకు శరణ్య మేదిరా ?

✓✓ సుకము లశాశ్వతంబులనుచుం బొగరెక్కిన కొమ్ము లేన్గు వా
రక చెవులూచి, తుమ్మెదదొరన్ బెదరించు ననుక్షణంబు నీ
✓✓ సకల చరాచరంబునకు, సామ్యములై నెఱనున్న పోలికన్
నికటజలాశయంబుల జనించిన బుద్బుదముల్ నశించెడిన్.

చీమచిటుక్కుమన్న బ్రతిసెప్పుచుఁ గోపముసేయుచున్న యీ
భూముల సుప్రశాంతి పరిపుష్టి వహించిన దిట్టి తావు నీ
గోమలపాదసేవకులకుం దగియున్నది పూజసేయఁ దం
డ్రీ! మొగమింతసూపు; మిట నెవ్వరు లేరు పరాయులీశ్వరా!

భూతపంచకమున మున్ని తేలుచునున్న
నీ యనంతశక్తి నిశ్చయముగ
నాకుఁ బట్టుఁగొమ్మ నా వజ్రకవచము
సిలుఁగు లేమి చేయఁగలవు నన్ను?

✓✓ కొండలనుండి క్రిందివఱకుం దలక్రిందుగఁ జెంగలించి యీ
యెండినయేటిలోనఁ బ్రవహించిన యీ సెలయేటి నీటిలో
గుండము లప్పుడే కుదురుకొన్నవి పాంథుల నాహరింప, బ్ర
హ్మాండవిలాస! నీకవన మద్భుత మర్థగభీర మీశ్వరా!

✓✓ఏమిటి కెక్కువెట్టితివొ! యింద్రధనుస్సును మింటిచాయ నా
సామి! పయోదమాలికలచాటున సూర్యుఁడు నక్కినాడు, తా
నేమపచారము న్సలిపి యిట్టి విపత్తును దెచ్చిపెట్టె నీ
భూములు నిల్చునా భువనమోహన! నీవు పరాక్రమించినన్?

✓✓సరదాగా భుజశక్తిమీఱ నెపుడో క్ష్మానామకంబైన బొం
గరమున్ ద్రిప్పితి, వీపరిభ్రమణవేగం బింత చల్లారినన్
జరుగన్నేర్చునె లోకవృత్తము మహేశా! యప్పు డే దిక్కుగా
నొఱగుం? బర్యవసాన మెట్లగునొ యం చూహింతు నున్మాదినై.

25

పిరదౌసి

తృతీయాశ్వాసము

ఒక కొన్ని గడియ లక్కవి
ప్రకృతి మహత్త్వంబు నీశ్వర ప్రణయంబున్
జకచకిత వికచ కవితా
ప్రకాశవాగ్గుంభనములఁ బ్రస్తుతి చేసెన్.

పడమటికిఁ బ్రొద్దువాలిన
నడుగడుగున కులికివడెడు నబలలతోఁ దా
నడు గొక యామడగా న
య్యడవిని బయనింపసాఁగె నంత నొకదెసన్.

కెలకులవైరిగుల్మముల, గిట్టలచప్పుడు గోచరించినన్
దలఁకి సమీప పర్వత కదంబితభూర్జవనంబు సొచ్చి బె
బ్బులులు కరుల్గిరుల్ హరులు మొత్తములై విహరించు పెద్దలో
యలఁ బెడదారులంబడి ప్రయాణముచేయుచునుండ నత్తఱిన్.

ప్రొద్దుగ్రుంకెఁ, బెద్దపులి యేటి కేతెంచె,
పంది కోఱకత్తి పదునుపెట్టె,
ఆకసంబు భూమి యఖిలపదార్థమ్ము
లంధకారజలధియం దణంగె.

దెసలు బీఁటలువాఱ వసపట్టి పోరాడు
కొదమసింగములకు బెదరిపడుచు
త్రాటితోపులఁ గల్లు ద్రావు భల్లుకముల
గుటగుట ధ్వనులకుఁ గుదులుగొనుచు,
నూహింపరాని యేవో క్రుక్కడిమృగాల
వెఱ్ఱికూఁతలకు తబ్బిబ్బుపడుచు,
కొఱవిదయ్యముల టక్కరి దివ్వియల జూచి
యూరు డగ్గఱె నంచు నూఱలిడుచు,

✓✓ గొసరి నివ్వరిధాన్యంబుఁ గొఱికి నమలు
నెలుక మునిపంటిసవ్వడి కులికిపడుచు,
త్రోవ గమియించు నాఁటి పాంథుల, నదేమొ
అదరి బెదరించె నొక యెండుటాకుకూడ.

మునుకొన్న సాధ్వసంబునఁ
గనుల కరణ్యమున వృక్షగణ మరిగణమై
కనుపట్ట నతని గళమును
బెనఁగొనఁగా సాగి రనుఁగు బిడ్డయు సతియున్.

ఆ దీనులఁ గని యొక్క ని
షాదవిభుఁడు కనికరించి చనుదెంచి దయా
మేదురములైన పలుకుల
చేఁ దద్దయు భీతి మాన్చి చేతి ధనుస్సున్.

ఎక్కడి, రండు మీకు భయ మేమియు లేదని రొండికోరగా
జెక్కన బొట్టెకట్టియలు చే నమరించి, నిసర్గతేజమున్
గ్రక్కు మొగంబుడంబున గుణధ్వనిఁజేయుచు దారి జూపుచున్
జిక్కుటరణ్యము న్గడవఁజేసెఁ గవీంద్రుని నగ్రగామియై.

VV పొడుపుగుబ్బలి తొలుదొల్త బూదివంటి
ధవళవర్ణంబుఁ దాల్చి యంతటఁ బసిండి
సిగ్గు మెదిపిన చెంగల్వ మొగ్గఁ దొడిగె
వేగుజామున నూసరవెల్లివోలె.

అంతటఁ బారసీక సరిహద్దులు కన్నుల గోచరించె భా
స్వంతుఁడు తూర్పునం బొడిచి వచ్చె, నిషాదుఁడు భక్తి గుంభిత
స్వాంతుఁడు కేలుమోడ్చి కవిసత్తమునిం గని స్వామివారు న
న్నింత యనుగ్రహించి సెలవిచ్చిన నేనును బోయి వచ్చెదన్.

అని పలికి స్వామి ! యాదెస
నినరశ్మల నెండమావు లేర్పడి యపుడే
వనధింబలెఁ గన్పడు నటు
సనకుఁ డది యెడారి కడు నసాధ్యము దాఁటన్.

ఆ కనుపించు పర్వతపు టంచున నున్నది పెద్దచెర్వు, మీ
రాఁకలి గొన్నచో నిలిచి యచ్చట చల్ది భుజింపవచ్చు ; సా
మీ! కనుచూపుమేర పిడియేనుఁగుపిండులు లేకుమ్రాఁకులన్
గూఁకటివేళ్ళతోఁ బెఱికి కూల్చుచునుండును పెళ్లుపెళ్లునన్.

కొంచెము సాగినన్ జెఱువుకొమ్మున మీ కుడిచేతివాలుగా
మంచి విశాలమైన యొకమార్గముదాపునఁ గానుపించు మా
చెంచుల గూడెముల్ పుడమిచేడియ చన్నుల క్రేవదాల్చు రో
మాంచమొకో యనం దనరు నందలి కొండల కీవలావలన్.

✓✓ ఈ గ్రచ్చపాదలయందే నిర్భయము మీఱ
బెబ్బులుల్ పిల్లలఁ బెట్టుచుండు;
ఈ జలాశయములందే జంటలై వచ్చి
యెదలైన యేనుంగు లీతఁలాడు,
ఈ కొండలోయలందే నిశీథమునందు
దయ్యాలు గుంపులై తాండవించు,
ఈ తాండ్రతోఁపులందే జంతువుల మ్రింగి
కొండచిల్వలు మత్తుగొని పరుండు,

తెరువరులఁ బట్టి కట్టి తస్కరుల గుంపు
నిత్య మిచ్చోటఁ బగలె కూనీలు సేయు,
అనఘ! చూపుల కిది యరణ్యంబుగాని
బ్రహ్మసృష్టిని వింతయాపదల పుట్ట.

✓✓ వాసింగన్న మహమ్మదీయులకు సేవ్యంబైన మక్కాకర
బ్బీ సన్న్యాసులు పోవు త్రోవలవి; యాపెన్గొండ నెత్తెమ్ము లం
దాసీనుం డగు వాని దృష్టికి నభోవ్యాలంబముల్ రత్నరు
గ్రాసుల్ గన్పడుఁ గాంధహారనగర ప్రాసాద కుంభాగ్రముల్.

అదిగో, చూడుఁడు రాపులుంగుగముల భ్రాంతంబునం దూలు నం
బుదపుం దున్కలు నాఁజలించెడిని ; దప్పూభాగమందున్న పె
న్నదితీరంబులె పారసీకుల శ్మశానక్షోణు, లచ్చోట జూ
డఁదగున్ మర్త్యుల యస్థిపంజరపు గుట్టల్, మాంసదుర్గంధమున్.

దోరగఁ బండి గుత్తులయి దొంతులు గట్టిన పండ్లు వ్రేల, వే
మాఱును దేనెపట్టుల భ్రమన్ గలిగించుచు నున్న మేలి ఖ
ర్జూరపుతోఁపులం దిరుగుచుం బసియొంటెలు మేపు పారసీ
పౌరులు గానుపింతు రిరువంకల త్రోవల కింతదాపునన్.

అవలన్ బచ్చికపట్టులం జిలుఁగు నీహారంబు భక్షించి, చే
రువ ద్రాక్షాఫలపక్వసౌరభమిళ త్స్రోతస్సులం దేలి వా
యువు లింపార మెలంగుచుండునవి మీ కుత్సాహముం గూర్పకుం
డవు సుమ్మీ ! యటనున్న వృక్షములనీడన్ గొంత శాంతింపుఁడీ !

క్రొత్తగఁ బుట్టు పుట్టగొడుగుల్బలెఁ బెద్ద యెడారిప్రాంత ని
ట్టుత్తరదిక్కుగా వెలయుచున్నవి కొన్ని గుడారముల్ దొరా !
యుత్తెపు వర్తకంబునకుఁ బోవు నరబ్బులు నిల్చు తావులం
దత్తితరుప్రకాండములనాని పరున్నవి వారి యుష్ట్రముల్.

✓✓ ఈ యెడార్ల గండుటిసుక తిప్పలమీఁది
వెట్టచేతఁ బిగిలి పిల్లలయిన
నిప్పుకోడిగ్రుడ్లు నీటికుండలు వారి
కొంటెపాఁడి వారి కుగ్గుపాలు.

పచ్చి పసుపు ముద్దవంటి దేహచ్ఛాయ ;
అందమై విశాలమైన నుదురు ;
కట్టుబొట్టు వాలకముఁ జూడ మీరును
పారసీకు లనుట స్పష్టపడియె .

ఈ పుష్పకోమలులతో
నీ పర్వతమయ వనాళి నిట్లొంటరిగా
నీ పగిది సిలుఁగులం బడు
నోపిక మీ కెట్టు లబ్బెనో ముసలిదొరా !

ఎఱుఁగనివారో యనుకొని
యెఱింగించితి నింతవట్టు నెమేమొ, దొరా !
కరుణ న్నను మన్నింపుం
డరుగుఁడు ప్రాదెక్కొ నింక నని పలుకుటయున్.

వాని మృదూక్తినైపుణియు, వాని వినమ్రవిధేయభావమున్,
వాని పరోపకార నిరవద్యగుణ ప్రతిభావిశేషమున్,
వాని శరీరసౌష్టవము, వాని భుజార్గళమాంసలత్వ, మిం
పైన కృతజ్ఞతార్థకృతులై వెడలెన్ పిరదౌసి వాక్కునన్.

అతనిఁ గౌఁగలించి ఆనందసంతుష్టి
చిహ్నితంబు లమృతశీతలములు,
గాద్గదికములును, ప్రగాఢ దైన్యంబులు
నయిన పల్కులొలయ ననియె నిట్లు.

నరులు గడించి పెట్టిన వినాశనసూచకమైన పాప మీ ✓✓
ధరణి కసహ్యమై బహువిధంబుల మూలుగుచున్నదన్న! ఈ
శ్వరుని క్రుధావిలోకనదవానలముల్ నినువంటివారికై
వెఱచి దహింపకున్న వనిపించె మనంబు నిషాదవల్లభా!

నాదు తనూపటుత్వమును, నా కవితాతపనీయరాశి భూ ✓✓
మీదయితుం డొకండు బలిమింగొని నన్ను వధింపఁజూచె; నీ
నాదు చరిత్ర విన్నఁ గరుణన్ జెమరించు శిలాసహస్రముల్,
నీదు మనంబు లేఁత నవనీతము ముందె కరంగెఁ జూపులన్.

ఈ నరసియున్న తలయును
హీనత గనియున్న నేత్రదృష్టియు, వృద్ధం
బైన శరీరం బఖువది
పైనిఁ బడిన వయసు నాకుఁ బ్రాప్తం బయ్యెన్.

ఆ ముసలిపడఁతి నా భా
ర్యామణి; యాపడుచు కూఁతు ; రయ్యా ! నే నీ
కోమలుల రక్షణార్థం
బే మేను దొఱంగ సంశయింతు నిషాదా !

✓✓ ప్రకృతి రహోనభంబున నిరమ్మదముల్ బలె గోచరించి యొ
క్కొకపరి యూఱడించి చనుచుండును దేవుని దివ్యలీల ! లా
సుకమును జూఱలాడు పరిశుద్ధులువోయిన ద్రోవఁద్రొక్కి, నే
నిఁక విడియించుకొందు ధృతిహీన మదీయశరీరభారమున్.

నీకుఁ గృతజ్ఞుఁడ నయ్యెద
నీ కాయం బుండుదనుక; నిఁక సెల వని బా
ష్పాకులిత నేత్రయుగళుం
డై కదలెఁ గవిప్రకాండుఁ డబలలతోడన్.

కనుచూపుమేర వఱక
వ్వనాటుఁ డీక్షించి పిదప స్వసదనమునకున్
జనియె విషాదముతో న
య్యనఘుని దౌర్భాగ్యచరిత మాత్మఁ గలంపన్

పిరదౌసి

చతుర్థాశ్వాసము

అట గజనీసులతానుని
భటాళి పిరదౌసికవిని బట్టుకొనుటకై
చటుల కరవాలకరముం
గుటిలముఖం బగుచుఁ గదలె గుజ్జాలపయిన్.

ఒక పేదవానిఁ జంపుట
కకటా! అశ్వికదళంబులా! యని పౌరు
ల్చకితు లయి చూడఁ జని క్ర
మ్మకొనిరి తచ్ఛూన్యగేహమును రాజభటుల్.

సకుటుంబంబుగఁ బారసీకకవి యీ సౌధంబునందుండి యింతకు ముందే చనె నన్న వార్తవిని సేనానాయకుం డింత చింతకు లోనై, పనిచెం బటాలమును నానాదిక్కులన్ బ్రోచ్చల ద్భ్రుకుటీఖడ్గనటీకఠోరుఁడయి యూర్పుల్ నిప్పులై క్రాలఁగన్.

అల్లన రేఁగి సైంధవ ఖురాహతి భూమిరజంబు లెల్లెడా
లుల్లెడలై రహింపఁజని యూళులనేళులఁ బక్కణంబులన్
జల్లెడ వట్టి చూచి కవి జాడ లెఱుంగక రాజభీతిచే
నుల్లములూఁగగా నిజపురోన్ముఖులై రఘఘున్ భటోత్తముల్.

పిరదౌసి యీశ్వరస్తుతి
నెఱపిన వనభూమి శత్రునేత్రంబులకున్
మఱుఁగు పడియెనొ మఱేమో
యరిదళమును తొలఁగి నడచె నపమార్గమునన్.

దిక్కఱిన వంటయింటి కుందేటి నొక్క
పారసీకునిఁ జేజేత జాఱవిడిచి
స్వామి కవమతిసేయు లుచ్చాలటంచు
యవన భూపాలుఁ డెంతయు నాగ్రహించి.

తన దివాణంబుఁ గొలిచి, యబ్దములనుండి
కలహములలోన రక్తముఁ జిలుకుచున్న
భటులఁ గొందఱ గట్టించి బందిచేసె
నెఱిఁ గృతజ్ఞత తెఱుగదా నృపుని యలుక.

పిరదౌసి కవికి నెవ్వఁడు
శరణం బిడు నతఁడు నాకు శాత్రవుఁడగు నం
చురుకార్పణ్యా మెలర్పఁగఁ
బరమానా లిచ్చి చాటఁబనిచె నృపులకున్.

షానామా యను గ్రంథరాజమున కీ క్ష్మాభర్తతా భర్తయై
పూనెన్ శాశ్వతమైన కీర్తిమకుటంబున్ మౌళి, నేతత్కృతి
గ్లానిన్ గుందు మహాకవి న్మృదుసలిన్ ఖండింప నుంకించి స
మ్మానించెను భళి! దొడ్డవాఁడనుచు సంభాషించె దిగ్దేశముల్.

సామంత భూమిపాలుర
లో మంచియుఁ జెడ్డ నింత లోఁదలచు లస
ద్ధీమంతులు కొంద ఱది విని
సామోక్తుల వ్రాసి రిట్లు సందేశంబుల్.

గడియించితిరి గదా, కనకరత్న చయంబు
ధననాయకునకు దంతములు పులియ,
వఱ్ఱకించితిరి గదా, పదియు నెన్మిదిమాఱు
లఖిల భారత హరిదష్టకంబు;
అగలించితిరి గదా, హైందవ దేవతా
గర్భముల్ రత్నరక్తములు చింద,
సృష్టించితిరిగదా, ఇస్లాము మతమును
బాపనయ్యల గృహాభ్యంతరముల;

ఇట్టి మీ పేరు మృతిలేని కృతులలోన
బొదివి పూజించి యిచ్చిన పుణ్యమూర్తి
నమల తపనీయరాశి నోలార్చవలెనొ;
తెగడి నైరాశ్యమున ముంచి తేల్చవలెనొ?

మక్కాలోఁ బయిగంబరుం డగు మహమ్మద్‌గారి గోరీపయిన్
బక్కాకీర్తుల వెల్లవేసిన మహాభక్తాగ్రగణ్యుండవై
చిక్కంబట్టితిరేల? యొక్కకవి మీచేఁ గోరు ద్రవ్యంబు మీ
హుక్కాఖర్చుకు సాటిరాదుగద, రాజోత్తంస! యోజింపుమా.

కవి శాశ్వతుఁ డుర్వర నా
రవితారముగా వసించు రాజా! మీరో
కవితాకన్యకు పతు లా
రవితారముగా సహింతురా యపకీర్తుల్.

దాదాపు నాల్గువందలమంది కవులు గా
నము సేయు మీ దివాణంబు లీవి
అల్లాకుఁ బ్రీతి సేయం గాఫరుల మీఁది
కుఱుకు మీకత్తివాదర పసందు
సకిలించి శత్రుమత్సరము వెల్లడిచేసి
కాల్దువ్వు మీ ఘోటకముల పసరు
పసిడిఁ జల్తారు టంబారీల యొఱపునఁ
దిరుగు మీ గజముల గరువతనము

మా యువనరాజ్యమునకుఁ బూర్ణాయువు లని
తలఁచు కొనుచుందు మెపుడు సుల్తాను వృషభ!
లలితకళలు విడంబించు సెలవు మీదు
నిండుకొలువున కవుల కన్నీరు తగదు.

షానామా గ్రంథమునన్
భూనాయక! మేలిరత్నములు గలవు గదా!
వానికినై యఱువది వే
ల్దీనారము లీయ వెనుకదీయుట తగవే?

మీరు కళాపోషకులను
కీరితిఁ బోనాడఁ దగదు, కృతికన్యక బం
గారంబు మణులు గురిసెడు
క్ష్మారాజ్యవధూటికన్నఁ జక్కనిదిగదా? ✓✓

ఆ వాక్యములు ధరాపతి
భావమునకు నచ్చి క్రోధభారచ్యుతుఁడై
కేవల పండితగోష్ఠిం
దా వర్షత్రయము గడపెఁ దా నస్థిరతన్.

కవులు కలకంఠ బహు కుహూకార మధుర
భావగుంభిత కవిత చెప్పం దొడఁగిరి;
పండితులు తదంచిత రసాస్వాదనంబుఁ
జేసి సోత్సాహులై విమర్శించుచుండ్రి.

ఒక కవీశ్వరుని కైతకు మెచ్చుకొని నోటి
నిండ మాణిక్యము ల్నింపినాఁడు
ఒక పండితుని విమర్శకుఁ జిత్తముప్పొంగఁ
గనకచేలంబులు గప్పినాఁడు
ఒక విగాయకుని పాటకు మేను పులకింప
దోసిట ముత్యాలు పోసినాఁడు
ఒక యాటవెలఁది యాటకు 'సెబా' సనిపల్కి
కొంగున వరహాలు గురిసినాఁడు

ఏమి చెప్పుదు నిత్యసంతృప్తిఁ దేల్చి
విపుల వాఙ్మయసేవ గావించినాఁడు
దానవలయంబు లిరుగేలఁ దాల్చినాఁడు
పిరదవుసి నేమొ పూర్తిగా మఱచినాఁడు.

ఒక వాసరముఖమున నిం
చుకయించుక కన్ను విచ్చి సూర్యుని కిరణ
ప్రకరములు ప్రాఙ్ముఖంబున
వికసించెడు వేళఁ గాకిఁ బ్రేలెడు వేళన్.

పానుపు డిగ్గి, మేలివలిపంబును గట్టి పదాల జాళువా
మానికపుంజడావుల నమర్చి మసీదున కేగి భక్తి న
ల్లాను భజించి వచ్చుచు నిలాతలనాథుఁడు గాంచె భిత్తికా
ధానము బాష్ప హేతుకకథానక మప్పిరదౌసి పద్యమున్.

" కృతి యొకబెబ్బులింబలె శరీర పటుత్వము నాహరింప శే
షితమగు నస్థిపంజరము జీవలవంబున నూఁగులాడఁగా
బ్రతికియుఁ జచ్చియున్న ముదివగ్గు మహమ్మదుగారి ఖడ్గదే
వతకు రుచించునా ? పరిభ వ్యథ యింతట నంతరించునా ?

ముత్యముల కిక్కయైన సముద్రముననుు
బెక్కుమాఱులు మున్కలు వేసినాఁడ
భాగ్యహీనుఁడ ముత్యంబు పడయనైతి !
వనధి నను మ్రింగ నోరు విచ్చినది తుదకు "

'పిరదౌసి'

✓✓ ప్రత్యక్షరమున నశ్రుల్
ప్రత్యక్షము సేయుచున్న పద్యయుగము పె
న్వాత్య యగుచుఁ గలఁచెన్ భూ
పత్యగ్రణిహృదయ మనెడు వనజాకరమున్.

ఏలిక పారసీకునకు నిచ్చెద నన్న పసిండి నూలు బ
స్తాలకుఁ బట్టి యొంటియలషట్కముపై నిడి వీరులైన ము
ల్లాలపరంబు చేసి, పదిలంబుగ సత్కవి కప్పగింపు డం
చోలి ననుజ్ఞఁజేసె బురినున్న సుధీమణు లుల్లసిల్లగన్.

అట పిరదౌసికవియు న
ప్పటి కొక యేఁడాదినుండి పరిపూర్ణ జరన్
జటులామయపీడితుఁడై
కటకటఁబడుచుండెఁ బేదకాఁపురపు సిరిన్.

పెండ్లి కెదిగిన కూఁతురు ప్రియవధూటి
చింతచే డస్సి బిట్టు కృశించి కుమిలి
చేతనయిన సపర్యలు సేయుచుండఁ
దనువు చాలించె నేమందు దైవఘటన!

√√ సుకవిదేహంబు ప్రేతభూమికి లభింప
అర్థ మప్పుడె శూన్యగేహమును జేరె,
నిమిషభేదంబు నడుమ సంధింపఁబడిన
ఈ రహస్యంబుఁ గనుఁగొన నెవరితరము?

ఇది నాతండ్రిని కష్టపెట్టినశరం బీ స్వాపతేయంబు ము
ట్టుదునా, నాజనకుండు కంటఁ దడిబెట్టున్ స్వర్గమందుండి, నా
ముదితండ్రిన్ దయతోడ నేలిన నవాంబుడైన మీ స్వామికిన్
బదివే లంజలులంచుఁ బల్కుఁడని బాష్పస్విన్నదుఃఖాస్యుఁడై.

కులగిరులు గరఁగిపోయెడు
పలుకులు దైన్యంబు చిందిపడఁ బలికె నొగిన్
చెలువమున వెలయు కవిసుత
యెలఁబ్రాయపు టింపు విడని మృదుకలతార్తిన్.

ధనము మ్మరల్చుకొంచు సులతానుభటుల్ గజనీకిఁ బోయి య
య్యనఘుని దుఃఖవార్తను మహమ్మదుగారికి విన్నవించినన్
దన యవివేకమున్ తన కృతఘ్నతయున్, గవి కీర్తిశేషుఁడై
చనుటయు, వజ్రఘాతముల చందమునన్ గలచెన్ హృదబ్జమున్.

కొలువు చాలించి, కన్నీరు గ్రుక్కుకొనుచు
బిరబిరం బోయి శయనమందిరముఁ జొచ్చి
ద్వారములు మూసికొని, కవీశ్వరుని దలచు
కొనుచు, దనుఁ దాను నిందించుకొనఁ దొడంగె.

ఓయి కృతఘ్నుఁడా ! భవమహోదధిలో నిఁక దేలియాడు మా
హా ! యఫఘన్ ధరాతలము నంతయుఁ గావ్యసుధాస్రవంతిలో
హాయిగ నోలలార్చిన మహామహుఁడౌ ఫిరదౌసితోడ స్వ
ర్గీయసుఖంబు నీకుఁదొలగెన్ మనుపీనుఁగువై చరింపుమా.

న్యాయముదప్పి యీ ప్రలయనాటకదృశ్యముఁ జూచినాఁడ వీ
కాయ మిఁకేల భూపతినికాయమునం దలయెత్త జాలుదే
శ్రీయును బౌరుషంబును బ్రసిద్ధియునుం గల రాజవంశమం
దీయపకీర్తి చుట్టుకొనియెన్ జరలేని కృతిస్వరూపమై.

మురువున్ గూర్చు ప్రబంధకావ్యరచనా పూజ్యుల్ విపశ్చిద్దినే
శ్వరులున్నారు చతుశ్శతాధికముగా పాండిత్యముల్ సూపుచున్
ఫిరదౌసీకవి వాక్కునం గల రసావిర్భూతి గన్పట్టునే ?
వరహీరంబును గాలఁదన్ను కొను నిర్భాగ్యుండెవండుర్వరన్.

అని పశ్చాత్తప్తుండై
వనరి యతని పేరఁ దూసుపట్టణమునఁ జ
క్కని సత్రశాల గట్టిం
చె నవాబుఁడు కవి ఋణంబు చెల్లింపగన్.

దాని శైథిల్యములు నేఁడు గానఁ బడును;
పారసీకులు చూచి కన్నీరు విడుతు
రట! మహమ్మదుగారికి నపయశంబు,
నిండు సత్కీర్తి కవికిని నిలిచిపోయె.

గజనీపట్టణ వీథులన్ నృపుని కంకాళంబు సప్రాణమై,
రజనీమధ్యములందుఁ గ్రుమ్మరుచు నార్తధ్వానముల్ సేయు నం
చు జనశ్రేణి వచించుచుండు, నవు నౌ క్షోణీస్థలిన్ వీడినన్
వృజినం బూరకపోవునే? నరుని శాంతిజ్యోతిఁ జల్లార్చదే?

